

Materiały faktograficzne

Daria Kalka

Raport z analizy potencjału turystyczno- kulturowego powiatu świdnickiego

1. Dane dotyczące przebiegu badania:

Obszar badania: powiat świdnicki

Lokalizacja: województwo dolnośląskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, *Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy* (Wyd.2) Wyd. KulTour.pl, Poznań, 447-472.

Kwerenda źródłowa literatury i materiałów lipiec 2013

Okres badania: lipiec 2013

Przeprowadzający badanie: Daria Kalka

Data wypełnienia formularza: 28.lipca 2013.

2. Ankieta waloryzacyjna

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Historyczna bazylika (za pierwsze dwie, punkty tylko wówczas, jeśli nie są katedrami) (6)

Bazylika Mniejsza pw. Św. Piotra i Pawła w Strzegomiu (6)

Mniejszy lub częściowo zachowany historyczny zespół sakralny (pierwsze dwa) (6)

Zespół poklasztorny Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą, Świdnica(6)

Dawny zespół klasztorny urszulanek, Świdnica (6)

Pałac Opatów cystersów krzeszowskich, Świdnica (0)

Zespół poklasztorny kapucynów, Świdnica (0)

Konwikt pojezuicki, Świdnica (0)

Zespół pocysterski, Wierzbno (0)

Zespół klasztorny pokarmelicki, Strzegom (0)

Historyczna znacząca świątynia innych religii ZD (za pierwsze dwie) (6)

Ewangelicko-Augsburski Kościół Pokoju w Świdnicy(6)

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (jedno pierwsze) (6)

Sanktuarium Matki Bożej Świdnickiej, w Katedrze pw. św. Stanisława i Wacława, Świdnica (6)

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

Cerkiew prawosławna Mikołaja Cudotwórcy, Świdnica (4)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Kościół Zielonoświątkowy, Świdnica (2)

Aktualna siedziba biskupia (6)

Katedra pw. św. Stanisława i Wacława w Świdnicy (6)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (pierwsze trzy) (4)

Kościół pw. św. Stanisława w Roztoce (neoromański kościół ewangelicki, obecnie pełniący funkcję kościoła rzymsko- katolickiego) (4)

Kościół św. Jadwigi w Strzegomiu, powstał w pocz. XIV w.(4)

Neogotycki Kościół św. Józefa Oblubieńca NMP w Bystrzycy Dolnej (4)

I.A. b) Zamki i pałace:

Zamek lub pałac historyczny, miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (5)

Pałac w Krzyżowej z XVIII w. miejsce działania „Kreisauer Kreis” (5)

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Pałac w Burkatowie (3)

Zamek lub pałac stylizowany D (za pierwsze dwa) (2)

Pałac w Makowicach w stylu francuskiego neorenesansu (2)

Dwór eklektyczny w Krukowie (2)

Ruina historycznego zamku/ grodu/ pałacu D (za pierwsze trzy ***) (2)

Pałac w Olszanach (2)

Kompleks pałacowy w Łażanach (2)

Pałac w Wierzbnej (2)

Pałac w Siedlimowicach (0)

Ruiny zamku w Kłaczynie (0)

Pałac w Cierniach (0)

Ruina historycznego zamku, pałacu, grodu, niedostępna (pierwsze trzy****) (1)

Pałac w Wirach (1)

Zamek w Bagieńcu (1)

Ruina renesansowego dworu obronnego w Piotrowicach Świdnickich (1)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

Zespół staromiejski w Świdnicy (12)

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Ratusz z wieżą Targową w Strzegomiu (3)

Zespół rynkowy i klasycystyczny ratusz w Świebodzicach (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Barokowa kamienica przy ul. Pułaskiego 34 z 1740 r., Świdnica (4)

Gmach Sądu Okręgowego i Prokuratury Okręgowej z 1885r., Świdnica (0)

Łaźnia miejska połączona z Domem Ludowym, Strzegom (0)

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

Brama Kapturowa i resztki murów miejskich w Świdnicy z Basztą Strzegomską (2)

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Dawne mury miejskie z XIV/XV wieku w Świebodzicach (1)

Fragmenty murów obronnych przebudowywanych w XIV i XV wieku w Strzegomiu (1)

*Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do 3 -****) (3)*

Sztolnia kopalni „Marie Agnes” w Bystrzycy Górnej (3)

Dworzec Kolejowy w Jaworzynie Śląskiej (3)

Młyn zbożowy, Świdnica (3)

Dworzec kolejowy w Strzegomiu (0)

Kamienna wieża wodna w Wierzbnej(0)

Wiatrak w Wirach (0)

I. A. d) Obiekty militarne (1)

Pojedyncze obiekty forteczne częściowo dostępne, (pierwsze dwie ****) (1)

Kaponiera przy ul. Żeromskiego (1)

Kojec pod wieżą Bramy Kapturowej (1)

Kazamata zewnętrzna Bramy Witoszowskiej (0)

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

Zewnętrzny pas umocnień- pozostałości Fleszy Nowomłyńskiej (4)

Podwalnia- kazamata komunikacyjna wału wewnętrznego wzdłuż Kościoła parafialnego 260 m (4)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt Dziedzictwa Kulturowego o znaczeniu międzynarodowym ZD: UNESCO (dodatkowo 30)

Kościół Pokoju p.w. św. Trójcy w Świdnicy (30)

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

Kościół pod wezwaniem św. Apostołów Piotra i Pawła w Strzegomiu (15)

Dodatkowe punkty za wszystkie obiekty wpisanych powyżej klas:

Za możliwość zamówienia przewodnika obiektowego (pierwsze pięć) (1)

Wieża Ratuszowa w Świdnicy (1)

Kościół Pokoju (1)

Pałac w Krzyżowej (1)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (1)

Pałac w Krzyżowej, Kreisau (1)

Ratusz świdnicki (1)

Przewodniki elektroniczne po obiekcie (za pierwsze trzy) (1)

Kościół Pokoju (1)

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (przynajmniej dwie wersje obcojęzyczne, w pierwszych trzech obiektach) (dodatkowo po 1 pkt)

Kościół Pokoju (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1)

Katedra Świdnicka (1)

Świdnicka Wieża Ratuszowa (1)

Ratusz Świdnicki (1)

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1)

Katedra Świdnicka (1)

Ratusz Świdnicki (1)

Kościół Pokoju (1)

Za bardzo dobry stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (2).

Stan konserwacji głównych obiektów (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty

Monumenty (pomniki) o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Pomnik Wielanda w Parku Centralnym, Świdnica (2)

Pomniki lub obiekty małej architektury o znaczeniu lokalnym (do 3****) (1)

Krzyż pokutny Jakuba Thau, Świdnica (1)

Fontanna Neptuna z I poł. XVII w., Świdnica (1)

Kolumna św. Trójcy na świdnickim rynku (1)

Fontanna z Atlasem na świdnickim rynku z I poł. XVII w.

Figura św. Jana Nepomucena w Strzegomiu

Pomnik hutnictwa w Świdnicy

Kolumna Maryjna w Wirkach

Pomnik Bolka Myśliciela w Świdnicy

Miejsca historyczne o znaczeniu międzynarodowym (do trzech) (8)

Miejsce bitwy pod Dobromierzem wojsk pruskich z wojskami koalicji austriacko-saskiej, 4.06.1745 (8)

Miejsca historyczne o znaczeniu krajowym (dla danej grupy etnicznej)(do trzech) (4)

Pałac w Krzyżowej, Kreisau, miejsce spotkań tzw. „Kreisauer Kreis” - środowiska oporu antynazistowskiego wokół J. H. Moltkego (4)

Miejsce bitwy pod Burkatowem, 21.07. 1762 (4)

Miejsca historyczne o znaczeniu regionalnym (do trzech) (2)

Miejsce zdobycia twierdzy Świdnica 1.10.1761 roku (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (do trzech) (3)

Dom rodzinny Manfreda von Richthofena (Czerwonego Barona) (3)

Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)

Świebodzice - miejsce działalności rodziny Kramsta (pionierzy przemysłu) (1)

Katedra w Świdnicy - Bolko II Świdnicki (1)

I.B. b) Cmentarze historyczne:

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali kraju (dla grupy etnicznej) (2)

Hugo Roither, cmentarz Kościoła Pokoju (2)

Samuel von Görne, cmentarz Kościoła Pokoju (2)

Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)

Julius Friedrich Schmidt, cmentarz Kościoła Pokoju (1)

Carl Friedrich von Kulmiz (twórca przemysłu w Żarowie), pochowany w grobowcu rodzinnym w parku w Żarowie (1)

Mauzoleum rodziny Kramsta w Świebodzicach (1)

Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)

Cmentarz żydowski w Świebodzicach (1)

Cmentarz Kościoła Pokoju z barokowymi i klasycystycznymi epitafiami i XIX w. kwaterami (1)

Cmentarz żydowski w Strzegomiu (0)

I.B. c) Budowle współczesne o bardzo wysokiej wartości architektonicznej

nie stwierdzono

I.C. Pojedyncze dzieła sztuki

Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)

„Orkiestra niebiańska” (1704-1710) - organy katedry Św. Stanisława i Wacława, Świdnica (3)

Pentaptyk Zaśnięcia NMP z 1492 r. w katedrze Św. Stanisława i Wacława, Świdnica (3)

Strzegom: Chrzcielnica w Bazylice Mniejszej św. Apostołów Piotra i Pawła z XVI wieku (3)

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

Muzea o znaczeniu międzynarodowym (10)

Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy (10)

Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)

Muzeum Broni i Militariów w Świdnicy (8)

Muzeum Dawnego Kupiectwa w Świdnicy (8)

Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)

Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku w Jaworzynie Śląskiej (5)

- Inne muzea typu skansenowskiego (za pierwsze dwa) (6)
Skansen parowozów w Jaworzynie Śląskiej (6)
- Lokalne izby pamięci, ogólnodostępne prywatne kolekcje pamiątek (do trzech *****) (1)
Żarowska Izba Historyczna (0)
- Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu krajowym (pierwsze 3) (3)
Wystawa fotografii Sergiusza Sachno "CHERCHEZ LA FEMME" (Muzeum Dawnego Kupiectwa), Świdnica (3)
- Zorganizowane w ostatnim czasie wystawy o zasięgu regionalnym (w sumie za pierwsze trzy) (2)
Dolnośląskie Perły UNESCO (Muzeum Dawnego Kupiectwa) (2)
Retrospektywa i Perspektywa - wystawa obrazów Andrzeja i Andrzeja Bogumiła Andrzejewskich (Muzeum Dawnego Kupiectwa) (2)
Niezlomna Maria Maniakówna (Rogoźnica, Gross Rosen) (0)
- Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach dodatkowe punkty za:
- Przewodniki elektroniczne (1)
Muzeum Gross - Rosen (1)
- Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do dwóch języków za każdy) (1)
Muzeum Gross- Rosen, j. angielski (1), *j. niemiecki* (1)
- Przewodnicy obiektowi stali (2)
Muzeum Gross- Rosen (2)
Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku w Jaworzynie Śląskiej (2)
Muzeum Broni i Militariów (2)
- Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali za każdy język do trzech (1)
Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa, j. ang. (1), *j. niem.* (1)
Muzeum Gross- Rosen, j. ang. (1), *j. niem.* (1)
- Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie (1)
Muzeum Dawnego Kupiectwa (1)
- Własny materiał informacyjny, wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)
Muzeum Dawnego Kupiectwa (1)
Muzeum Gross - Rosen (1)
- Wersje obcojęzyczne własnego materiału informacyjnego (minimum dwie) (1)
Muzeum Gross- Rosen (1)
- Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)
Muzeum Gross- Rosen (1)
- I.E. Eventy kulturowe:
- Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu międzynarodowym (7)
Międzynarodowy Festiwal Bachowski (7)
- Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym (7)
Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Strzegomiu (7)
- Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)
Festiwal Reżyserii Filmowej w Świdnicy (6)
Festiwal Teatru Otwartego w Świdnicy (6)
Świdnickie Dni Muzyki Kameralnej (0)
Świdnickie Międzynarodowe Noce Jazzowe (0)
- Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)
Międzynarodowy Festiwal Organowy Chorda Auxit, Świdnica (4)
- Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)
Dni Świdnicy (4)

- Święto Granitu Strzegomskiego (4)*
Truskawka- świdnicki rockowy przegląd muzyczny, Świdnica (4)
Festiwal Piosenki Ulubionej w Świebodzicach (0)
- Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)
Bitwa o twierdzę świdnicką- październik (4)
Piknik historyczny- Świdnica- czerwiec (4)
- Regularne działanie na terenie regionu grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)
Grupa Rekonstrukcji Historycznej „Commando62” w Świdnicy(5)
- I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:
 Z ofertą kulturową (do dwóch) (2)
Muzeum Cukrownictwa w Pszenniu założone przez Südzucker Polska SA na terenie zakładu produkcyjnego „Cukrownia Świdnica” (2)
- I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:
 Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)
Ślęzański Park Krajobrazowy- gmina Świdnica oraz Marcinowice (2)
Książański Park Krajobrazowy- gmina Świdnica, Dobromierz, Świebodzice (2)
- Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)
Ogród z pocz. XVIII w. i XX w. przy pałacu w Roztoce (2)
- Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)
Park Centralny, Świdnica (2)
Park im. gen. Sikorskiego, Świdnica (2)
- Park miejski duży kultywowany , bez obiektów sztuki * (za pierwsze dwa) (1)
Park Młodzieżowy, Świdnica (1)
Park Pionierów, Świdnica (1)
- I.H. Szlaki kulturowe:
 Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym (za pierwsze trzy) (6)
Szlak Cysterski (pętla śląska) - Pałac Opatów, ul. Franciszkańska w Świdnicy (3)
- Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa)(3)
Szlak Ułanów Legii Nadwiślańskiej - od Świdnicy do Strzegomia (miejscowości powiatu świdnickiego: Świdnica, Witoszów Dolny, Witoszów Górny, Rezerwat „Jeziorko Daisy”, Dobromierz, Mały Modłęczin, Serwinów, Stawiska, Granica Strzegom) (3)
Szlak Zamków Piastowskich - Kłaczyna (ruiny rycerskiego zamku) (3)
Szlak Martyrologii: Strzegom - Krzyżowa Góra - b. obóz koncentracyjny Gross Rosen (0)
- Wirtualne szlaki turystyczne, przebiegające przez teren regionu (3 pierwsze) (2)
Szlak Romański- Gogołów (kościół z p. XIII), Pastuchów (kościół pw. św. Barbary), Wierzbną (kościół Wniebowzięcia NMP) (2)
Szlak Dolnośląskich Zamków i Pałaców- Wierzbną, Pastuchów, Morawa, Roztoka (2)
Szlak Sanktuariów i Ośrodków Pielgrzymkowych- Świdnica (Kościół Pokoju oraz Bazylika), Strzegom (Bazylika Mniejsza) (2)
Szlak Obiektów Dziedzictwa Techniki Przemysłowej- Jaworzyna Śląska (0)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej

II.A. Informacja turystyczna

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

- Regionalne Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej w Świdnicy (2)*
Punkt Informacji Turystycznej w Strzegomiu (2)
 Informacja w językach obcych (za każdy język do trzech) (1)
Język angielski (1)
Język niemiecki (1)
 Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)
Koło Przewodników Terenowych i Sudeckich przy Oddziale PTTK w Świdnicy (3)
Agencja Artystyczna „Tradycja”, oferująca usługi przewodnickie w Świdnicy (3)
 Przewodnicy miejscy lub terenowi (za każdy język do czterech) (1)
J. angielski (1) J. niemiecki (1)
 Aktualny własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)
Dostępny (2)
- II.B. Infrastruktura turystyczna
- Hotele 5,4,3,2,1- gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)
- Hotel*
4-Hotel- Pałac Krasków (2)*
3- Esperanto, Świdnica (2)*
3- Fado, Świdnica (2)*
2- Spichlerz, Krzyżowa (2)*
1- U Marcina, Marcinowice (2)*
- Hostel*
Hostel Ważka, Świdnica (2)
Hostel Centrum, Świdnica (2)
- Kwatery zorganizowane*
Gospodarstwo Agroturystyczne „Laguna” (2)
Pensjonat Katarzynka (2)
- Schronisko*
Schronisko PTSM Świdnica(2)
Szkolne Schronisko Młodzieżowe Bolko w Strzegomiu (2)
- Istniejąca oferta pakietowa hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)
Pałac Krasków z organizowane wycieczki historyczne, wyprawy rowerowe szlakiem ruin pałaców (1)
- Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (pierwszy inny obiekt)(2)
Karczma Zagłoba, Świdnica (2)
Piwnica Ratuszowa, Świdnica (0)
Rynek 43, Świdnica (0)
- Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)
Restauracja Bacalhau, Świdnica (1)
- Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji (pierwsze dwa obiekty) (1)
Karczma Zagłoba – akompaniament muzyczny (1)
- Możliwość wynajęcia na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)
PKS Świdnica (2)
Guliwer Transport, Świdnica (2)
- II.C. Infrastruktura komunikacyjna:
 Duży dworzec kolejowy na miejscu (za pierwszy) (3)
PKP Świdnica Miasto (3)

Dworzec autobusowy na miejscu (za pierwszy) (2)

PKS Świdnica (2)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga krajowa nr 34 (Świebodzice- Dobromierz) (2)

Droga krajowa nr 35 (Wrocław-Golińsk) (2)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (2)

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne „Świdnica” Sp. z o.o. (2)

Kursy nocne komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej (1)

Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne „Świdnica” Sp. z o.o. (1)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

Merc taxi Świdnica (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Samodzielny udział regionu lub wchodzących w jego skład miejscowości, gmin lub obiektów w światowych prestiżowych targach turystycznych (za każde stoisko w roku do trzech) (3)

Międzynarodowe Targi Turystyczne Rhein- Neckar- Pfalz w Mannheim (3)

Samodzielny udział regionu lub innych podmiotów (jak wyżej) w krajowych targach turystycznych * (za każde stoisko do trzech) (2)

Targi Regionów i Produktów Turystycznych Tour Salon w Poznaniu (2)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego

III.A. Instytucje kultury:

Teatr stały (za pierwszy obiekt) (3)

Teatr Bezdomny im. Bohumila Hrabala w Żarowie(3)

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino Cinema 3D w Świdnicy (2)

III.B. Atrakcje krajobrazowe:

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Cis Bolko w Świebodzicach (1)

Platan klonolistny w Parku Młodzieżowym, Świdnica (1)

Wieże widokowe stale dostępne (za pierwsze dwie) (1)

Wieża Ratuszowa, Świdnica (1)

Wieża widokowa w Dobromierzu (1)

Góra Krzyżowa na Wzgórzu Strzegomskim z tarasem widokowym (0)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna:

Baseny kryte ogólnodostępne- (za pierwszy obiekt) (2)

Basen Świdnica OSiR (2)

Wodne Centrum Rekreacji w Świebodzicach (0)

Stała oferta kursów językowych ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Centrum Językowe Świdnica Renesans (2)

Stale centra sportowe z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

OSiR Świdnica (2)

Stadiony sportowe (za pierwszy obiekt) (1)

Stadion Miejski w Świdnicy(1)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (za pierwsze dwa) (1)

LKS Strzegom (1)

Lodowiska sezonowe (za pierwszy obiekt) (1)

OSiR Świdnica (1)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową

IV. A. Instytucje w regionie:

Obecność innej uczelni wyższej w regionie (za pierwsze dwie) (2)

*Wyższa Szkoła Technologii Teleinformatycznych w Świdnicy (2)**Łódzka Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania, filia w Świdnicy (2)*

IV. B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji (za pierwsze dwa obiekty) (2)

*Ośrodek Rehabilitacji Leczniczej w Świdnicy (2)**GALEN- Ośrodek Rehabilitacji Sportowo- Urazowej w Świdnicy (2)*

IV. C. Oferta turystyki biznesowej w regionie:

Obecność krajowych central wielkich firm w regionie (za pierwsze trzy) (2)

*Centrala techniczna ELTECH w Świdnicy (2)**AAM Poland w Świdnicy (2)**Sonel S.A. (2)*

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)

Międzynarodowe Centrum Konferencyjne Krzyżowa (3)

IV. D. Oferta shoppingu w regionie:

Galeria zakupów o znaczeniu regionalnym (za pierwszy obiekt) (4) (za jeden następny) (2)

*Galeria Świdnicka (4)**Multi Park w Świdnicy (2)*

IV. E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów:

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)

*Związek partnerski powiatu z powiatem niemieckim Kreis Bergstraße (1)**Związek partnerski powiatu z miastem czeskim JiČin (1)**Związek partnerski gminy Świdnica z niemieckim miastem Lampertheim (1)**Związek partnerski miasta Świdnica z ukraińskim miastem Stanisławów (1)***Podsumowanie punktacji:**

Kategoria I: 372

Kategoria II: 65

Kategoria III: 18

Kategoria IV: 27

RAZEM: 482

3. Ocena potencjału turystyczno-kulturowego powiatu. Wnioski.

W przeprowadzonej waloryzacji potencjału powiat świdnicki uzyskał w pierwszej najważniejszej kategorii 372 punkty (szczegółowe zestawienie w Tab.1 poniżej), co klasyfikuje go jako obszar o dużym potencjale turystyczno- kulturowym. Najwięcej punktów zostało wygenerowanych dzięki zachowanym, dostępnym zabytkom (180), muzeom (62) oraz organizowanym w powiecie wydarzeniom kulturalnym (55).

Tab1. Zestawienie punktacji dla powiatu świdnickiego

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maks. ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	180	475
	I.A. a. zabytki sakralne	54	122
	I.A. b. zamki i pałace	21	108
	I.A. c. inne zabytki archit. i techniki	35	140
	I.A. d. obiekty militarne	10	18
	I.A. e. dodatkowe punkty	60	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	37	240
	I.B. a. budowle hist. i monumenty	28	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	9	56
	I.B. c. Budowle współczesne	0	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	9	72
	I.D. Muzea i wystawy	44+18	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	55	150
	I.F. Zakłady przemysłowe z ofertą turystyczną / kulturową	2	16
	I.G. Kult. zeznacz. of. przyrodniczą.	12	53
	I.H. Szlaki kulturowe	15	106
		Razem za kategorię I	372
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	16	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	31	51
	II.C. Infrastr. komunikacyjna	13	32
	II.D. Promocja turystyczna	5	14
		Razem za kategorię II	65
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	5	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	6	14
	III.C. Oferta sportowa, edukacyjna, rekreacyjna	7	13
		Razem za kategorię III	18
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową	IV.A. Instytucje w regionie	4	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	4	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	9	11
	IV.D. Oferta shoppingu	6	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
		Razem za kategorię IV	27
Suma	Wszystkie kategorie	482	1453

Powiat posiada wiele obiektów sakralnych, militarnych, rezydencji pałacowo-zamkowych, stając się celem turystycznym dla uczestników wypraw ukierunkowanych na te właśnie typy atrakcji. Jednak wiele zachowanych obiektów popadło w ruinę. Za przykład może służyć dawna siedziba szpitala zakonu Kawalerów Maltańskich (1860-1880) - pałac w Mokrzeszowie. Rezydencja ta kilka lat temu przeszła w ręce prywatnego właściciela i do tej pory nie została poddana żadnym zabiegom renowacyjnym. Zaniedbanych i opuszczonych obiektów jest więcej, przez co powiat traci możliwość rozwoju turystyki w pozostałych gminach mikroregionu z wykorzystaniem tej kategorii obiektów.

Duży potencjał powiatu koncentruje się na zabytkach sakralnych (54 pkt). Dodatkowo, analiza pierwszej kategorii arkusza waloryzacyjnego wskazuje, że wśród tych zabytków są obiekty najwyższej klasy dziedzictwa kulturowego. Uznawany za wizytówkę miasta

Świdnicy Kościół Pokoju p.w. Św. Trójcy w 2001 roku wpisany został na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Jego atrakcyjność wyraża się w fakcie, iż jest to jeden z dwóch zachowanych na świecie obiektów tego typu. W roku 2012 uznano także szczególną wartość historyczną Bazyliki Mniejszej p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Strzegomiu poprzez wpisanie jej na listę Pomników Historii. Cennym zabytkiem tej świątyni jest chrzcielnica z ok. 1585- 1592 z bogato zdobionymi reliefami oraz odlany w Konstantynopolu, najstarszy działający w Polsce dzwon kościelny z roku 1318. Turyści motywowani poznawczo i/ lub religijnie jako jeden z celów wycieczek obierają także świdnicką katedrę p.w. św. Stanisława i Wacława z Sanktuarium Matki Bożej Świdnickiej w jednej z kaplic. Cenny element katedry stanowi XV-wieczny pentaptyk *Zaśnięcie NMP* autorstwa artysty z kręgu Wita Stwosza, a wielkie organy zdobi *Orkiestra Niebiańska* z pocz. XVIII w. autorstwa J. L. Webera. Oprócz wymienionych powyżej kościołów o większym znaczeniu, Świdnica posiada także kilka zespołów poklasztornych, które mogłyby również współtworzyć ofertę turystyki dla zainteresowanych osób o zainteresowaniach religijnych motywowanych przede wszystkim poznawczo. Warto opracować ofertę zwiedzania na przykład dla mniejszych kościołów miasta i gminy Strzegom czy innych terenów wiejskich z zachowanymi w całości lub częściowo elementami sztuki romańskiej, gotyckiej, barokowej oraz neogotyckiej.

Podkategorię *innych zabytków architektury i techniki* (35 pkt) reprezentują przede wszystkim obiekty w świdnickim starym mieście, obszar staromiejski w Strzegomiu w granicach historycznego zarysu murów obronnych z Wieżą Dziobową oraz zespół rynkowy i klasycystyczny ratusz w Świebodzicach. W wymienionych miastach zachowały się fragmenty murów miejskich z końca wieków średnich. Obiekty militarne reprezentują liczne relikty obiektów fortecznych oraz zachowane linie umocnień dawnej pruskiej twierdzy w Świdnicy z okresu fryderycjańskiego, w tym pozostałości Fleszy Nowomłyńskiej czy kazamata komunikacyjna wału wewnętrznego zachowana w dobrym stanie na odcinku 260 metrów wzdłuż kościoła parafialnego. Wykorzystanie tych obiektów w turystyce jest możliwe przede wszystkim w imprezach rekonstrukcji historycznych, które w skromnej skali występują już nawet w ofercie kulturowej miasta. Praca nad promocją tych obiektów, ich historii oraz znacznie bardziej intensywna eksploatacja postaci o światowej sławie Manfreda von Richthofen, związanego biograficznie ze Świdnicą pilota myśliwskiego Pierwszej Wojny Światowej („Czerwonego Barona”) mogą uczynić z miasta atrakcyjną destynację dla osób zainteresowanych kulturą turystyką militarną. Pewne zaniedbania w tej kwestii wynikają z ograniczonej dostępności turystycznej niektórych obiektów (jak dom rodzinny Richthofena).

Mikroregion posiada dużą liczbę rezydencji pałacowych, zamków oraz ruin. Stan zachowania wielu z nich z roku na rok ulega pogorszeniu (np. wspomniany wcześniej obiekt w Mokrzeszowie), teren przy wielu nie jest przygotowany choćby dla pieszych czy rowerowych wypraw, a ich dostępność podlega ograniczeniom. Z kolei te zachowane w stanie dobrym, często nie wykorzystują swego potencjału oraz bogatej historii do tworzenia ofert tematycznych. Pomimo dobrych warunków (wystawa, możliwość noclegu i posiłku) w niewielkim stopniu w ramach turystyki biograficznej i tematycznej promowany jest zespół pałacowy w Krzyżowej, miejsce działania grupy antyhitlerowskiego oporu wokół hrabiego Helmuta Jamesa von Moltke.

Świdnica posiada jeden z najcenniejszych średniowiecznych zespołów urbanistycznych regionu dolnośląskiego, którego centralny plac wytyczono w połowie XIII w. i w zasadniczym kształcie zachowany został od średniowiecza. Walory architektoniczne zabudowy zyskują uznanie specjalistów w skali krajowej, zestawiających świdnicką starówkę z krakowską i toruńską. Sama budowla ratusza w ostatnich latach przeszła gruntowną renowację. Zamontowana została zniszczona w 1967 r. Wieża Ratuszowa, która w ciągu niespełna roku obecności w ofercie turystycznej miasta zdążyła już przyciągnąć dużą liczbę

zwiedzających, chcących skorzystać z tarasu widokowego. Mocnym punktem turystyki kulturowej powiatu powinno być także muzealnictwo (62 pkt). Atrakcyjność placówek tej kategorii wzmacnia ich wyjątkowość w skali kraju. I tak jedyne w Polsce Muzeum Dawnego Kupiectwa mieszczące się w świdnickim ratuszu oprócz wystaw stałych oferuje także cyklicznie organizowane wystawy, głównie o znaczeniu regionalnym. Niestety muzeum nie jest zorientowane na turystę zagranicznego- brak chociażby tłumaczeń strony internetowej instytucji. Popularnością cieszy się prywatne Muzeum Broni i Militariów w Witoszowie Dolnym (2 km od Świdnicy). Na terenie byłego obozu koncentracyjnego w Gross-Rosen (Rogoźnica, Gm., Strzegom) utworzone zostało muzeum, które również organizuje cykliczne wystawy czasowe i jest gotowe przyjąć turystów zagranicznych.

Silny magnes turystyczny istnieje w obszarze eventów kulturowych (55). Kilka z nich zyskało międzynarodowy rozgłos. W tym roku już po raz czternasty odbywa się Międzynarodowy Festiwal Bachowski. W ofercie imprez kultury masowej o znaczeniu międzynarodowym cieszący się coraz większym zainteresowaniem Międzynarodowy Festiwal Folkloru w Strzegomiu, organizowany pod auspicjami CIOFF i UNESCO. Liczne wydarzenia kulturalne o zasięgu regionalnym mają szansę wygenerować swego rodzaju markę całego regionu jako zorientowanego na turystykę eventową, jeśli również pozostałe gminy powiatu popracują nad wypromowaniem własnych imprez zdolnych przyciągnąć grupy turystów. Wciąż mało jest eventów czerpiących z bogatej historii regionu.

Kategoria *Pozostałych ofert czasu wolnego* nie wskazuje na mocne punkty powiatu w rozwijaniu tego typu turystyki. Na terenie regionu występują dwa parki krajobrazowe - Ślezański oraz Książański Park Krajobrazowy. Trasy rowerowe poprowadzone są głównie wokół tego ostatniego obszaru chronionego. Ośrodek Sportu i Rekreacji w Świdnicy, Wodne Centrum Rekreacji w Świebodzicach oraz LKS Stragona Strzegom (rekreacja konna) są jednostkami oferującymi możliwość aktywnego spędzania czasu.

Infrastruktura turystyczna i komunikacyjna może zostać uznana za zadowalającą. Odnotowano brak hoteli kategorii najwyższej oraz tylko jeden hotel 4- gwiazdkowy. Istnienie obiektów niższych kategorii oraz hosteli i schronisk umożliwia uprawianie turystyki klasie niezamożnych turystów kulturowych. Jednak brak kategorii najwyższych może niekorzystnie wpływać na podejmowanie ewentualnych wypraw związanych z eventami turystyki wysokiej.

Na terenie powiatu usytuowana jest podstrefa Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, która, zapewniając odpowiednią infrastrukturę komunikacyjną i techniczną oraz wykwalifikowane kadry, przyciąga zagranicznych inwestorów. Dostępne przez cały rok sale konferencyjne czy również otwarta dwa lata temu wałbrzyska nowa linia autobusowa wiodąca bezpośrednio na wrocławskie lotnisko i omijająca najbardziej zatłoczone centrum miasta (autobus zatrzymuje się w Świebodzicach, Świdnicy, Jaworzynie Śląskiej i Strzegomiu) zwiększają dostępność, a tym samym także atrakcyjność powiatu. Z kolei otwarta w ubiegłym roku Galeria Świdnicka, nagrodzona w kategorii „Najlepsza inwestycja” w plebiscycie „Sudeckie Kryształ”, wzmocniła ofertę shoppingu regionu.

Postulaty dotyczące rozwijania oferty turystyczno- kulturowej

Walorem turystyki mikroregionu mogą stać się historyczne pola bitew. Wojny śląskie stanowią zasób, który może przyczynić się do rozwoju tego rodzaju turystyki w powiecie świdnickim. Miejsca starć pomiędzy Strzegomiem a Dobromierzem oraz Burkatów są na chwilę obecną walorami niewykorzystywanymi. Wieża widokowa będąca symbolem pruskiego zwycięstwa pod Dobromierzem jest dostępna turystom tylko sporadycznie. Pojawiają się skromne próby zagospodarowania turystycznego tego obszaru, jednak nie nabierają one charakteru konkretnych i cyklicznych ofert. Inscenizacje o charakterze militarnym, w tym cykliczne odtwarzanie bitew z udziałem odtwórców historycznych (także zagranicznych) mogłyby przyczynić się do wzrostu potencjału turystycznego regionu. Obchodzenie wydarzeń rocznicowych, prowadzenie ścieżek edukacyjnych, oznakowanie

terenu, przygotowanie materiału – publikacji poddającej analizie militarne wydarzenia, podniosłoby zainteresowanie tematem wojen śląskich, a być może w przyszłości stanowiłoby podstawę do stworzenia przynajmniej realnego szlaku tematycznego.

Udział rekonstruktorów historycznych powinien na stałe wpisać się w ofertę turystyczną regionu, nie tylko w czasie rekonstrukcji bitwy o Świdnicę na Fleszy Nowomłyńskiej. Również przy współpracy z Muzeum Dawnego Handlu możliwe byłoby stworzenie oferty tematycznej, połączonej z inscenizacjami dotyczącymi historii kupiectwa. Popularne żywe lekcje historii kilka razy w ciągu roku byłyby doskonałym uzupełnieniem oferty muzealnej.

Potencjał nie wszystkich obiektów fortyfikacyjnych wykorzystuje się w sposób pełny. Obiekty - podziemia Fleszy i Hangaru Nowomłyńskiego - nie są użytkowane. Udostępnienie tych podziemi zwiedzającym, wsparte przygotowanym, opracowanym naukowym i popularnonaukowym materiałem o historii i dawnym wykorzystaniu tych obiektów przyniosłoby miastu atrakcyjny produkt turystyczny i związało region z ofertą turystyki militarnej.

Powiat posiada znaczny potencjał w zakresie organizacji eventów kulturalnych. Szereg z cyklicznych wydarzeń ma już kilkunastoletnią tradycję. Atrakcyjność mikroregionu powiększyłoby, a jego ofertę bardziej zróżnicowało organizowanie imprez także przez mniejsze gminy powiatu, na podstawie posiadanego potencjału historycznego i biograficznego, przez co mogłaby zostać stworzona swego rodzaju marka mikroregionu w turystyce eventowej. Istotny w tym zakresie jest dalszy rozwój promocji turystycznej z wykorzystaniem folklorystycznego segmentu gmin.

Na podstawie istniejącego potencjału z niewielkim nakładem środków możliwe byłoby wygenerowanie szeregu materialnych atrakcji. I tak dla gminy Strzegom, słynącej z kamieniarstwa, poza Festynem Granitu ciekawą propozycją mogłoby się okazać wprowadzenie do przestrzeni publicznej całej gminy artystycznej instalacji rzeźb z kamienia wykonanych przez lokalnych artystów. Na terenie gminy występują stanowiska archeologiczne, a badania potwierdziły obecność grodu kultury łużyckiej. W celu uatrakcyjnienia oferty turystycznej miasto powinno podjąć działania wykorzystujące ten fakt do promocji regionu. Stworzenie rekonstrukcji osady kultury łużyckiej i organizowanie w niej regularnych pokazów (w sezonie) oraz cyklicznych inscenizacji przysporzyłyby gminie dodatkowy walor.

Atrakcyjność świdnickiego Kościoła Pokoju pw. Św. Trójcy dla zwiedzających mogłaby zostać wykorzystana dla popularyzacji wiedzy na temat wojny trzydziestoletniej oraz form współżycia grup religijnych a ramach społeczności w okresie następującej po niej nietolerancji. Tematyka ta, opracowana na miejscu jako odrębny i rozwinięty produkt kulturowo-turystyczny (z wystawami, warsztatami) mogłaby na stałe wpisać się w ofertę tematyczną, jednoznacznie kojarzącą się z regionem, a i samemu obiektowi przysporzyć jeszcze większej popularności. Aktualne warunki lokalowe gminy luterańskiej pozwalają na swobodne rozwinięcie oferty, czego można by dokonać z finansowym wsparciem silnej (bo licznej) gminy miejskiej.

Dobrym pomysłem w kontekście uzupełniania produktu markowego mogłoby stać się zwiększenie skali promocji świdnickiej winnicy.

Z punktu widzenia turystów zagranicznych (głównie z Niemiec, ale także i Czech) powiat posiada nie tylko silne walory (w postaci wymienionych zabytków związanych z ich historią), ale także atrakcyjną lokalizację (w pobliżu Wrocławia oraz autostrady prowadzącej z Zachodu do dolnośląskiej metropolii). Dlatego wszystkie placówki i instytucje kulturalne powinny zadbać o dostosowanie zaplecza językowego swoich atrakcji, w tym wystaw i pracowników. Materiał informacyjny dla turystów, zarówno w wersji elektronicznej jak i papierowej, obowiązkowo powinien być tłumaczony na wersje obcojęzyczne. To samo dotyczy przygotowania językowego przewodników miejskich. Placówki powinny wyraźniej

ukierunkować swoją ofertę także na turystę spoza granic kraju, a komórki odpowiedzialne za promocję turystyczną zadbać, by informacja o niej dotarła do potencjalnych grup docelowych. Poza standardowymi tłumaczeniami na język angielski i niemiecki, należałoby pomyśleć także o języku czeskim.

Zadaniem w dłuższej perspektywie czasu i uzależnionym od kondycji finansowej samorządów jest podjęcie renowacji najcenniejszych niszczących obiektów zamkowych i pałacowych.

4. Powiat świdnicki jako destynacja turystyki kulturowej

Turystyka muzealna

W powiecie funkcjonuje kilka placówek o charakterze muzealnym. W budynku ratusza mieści się Muzeum Dawnego Kupiectwa. Jego ekspozycja podzielona jest na cztery działy. Dział Dawnego Kupiectwa posiada bogatą kolekcję opakowań szklanych oraz elementów wyposażenia dawnych sklepów. W Sali Rajców mieści się Dział Historii Świdnicy, gdzie główną atrakcją stanowi pochodząca z XVII wieku makietka miasta. Dział Metrologiczny gromadzi i udostępnia zabytkowe eksponaty związane z wymianą towarową - wagi, odważniki, tzw. łockie. Sposób ekspozycji przybiera zarówno charakter tradycyjny jak i aranżacji sklepów, karczm, aptek. W przylegającym do Sali Rajców aneksie urządzono także niewielkie „mauzoleum” Piastów świdnickich, mieszczące kopie ich nagrobków. Dział Naukowo-Oświatowy odpowiada za popularyzację zbiorów oraz organizację lekcji muzealnych. Warto pomyśleć o cyklicznych żywych lekcjach historii z udziałem odtwórców historycznych. Muzeum organizuje też kilka razy w ciągu roku wystawy czasowe związane z szeroko pojętą sztuką.

W Witoszowie Dolnym istnieje także unikatowe, prywatne Muzeum Broni i Militariów. Jego imponująca kolekcja obejmuje ponad 1000 sztuk militariów, przy czym część eksponatów charakteryzuje się unikatowością w skali kraju. Dodatkową atrakcją jest przymuzealna strzelnica (Witoszów Dolny), gdzie turyści mogą spróbować swoich sił strzelając z broni krótkiej, maszynowej i pneumatycznej. Wartość dodatkową stanowi organizowanie przez muzeum pikników militarnych na zlecenie. Coroczny, stały piknik mógłby stać się marką dla miasta w dziedzinie turystyki militarnej.

W Jaworzynie Śląskiej istnieje Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku z bogatą kolekcją parowozów, taboru kolejowego oraz motocykli. Muzeum utworzone zostało również – już przed 30 laty - na terenie byłego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen w Rogoźnicy (1983). O tych obiektach szerzej poniżej.

Turystyka dziedzictwa kulturowego

Turystów zainteresowanych dziedzictwem kulturowym przyciągają zabytki najwyższej klasy. Kościół Pokoju pw. św. Trójcy, wybudowany w Połowie XVII wieku na mocy porozumień traktatu westfalskiego, w roku 2001 został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Wzniesiony w systemie szachulcowym, rozplanowany w formie krzyża greckiego, posiada on ogromną powierzchnię wewnętrzną (1090 m²), co czyni go największym kościołem drewnianym w Europie. Na uwagę zasługuje barokowa ambona z bogato zdobioną balustradą oraz ołtarz główny z połowy wieku XVIII zbudowany przez Gottfrieda Augusta Hoffmanna. Ponad mensą ołtarza widoczna jest płaskorzeźba, przedstawiająca Ostatnią Wieczerzę. Ponad nią umieszczono zespół rzeźb z wizerunkami Mojżesza, arcykapłana Aarona, Jezusa, Jana Chrzciciela i apostołów Piotra i Pawła. Odrestaurowane w 1991 roku duże organy również stanowią jeden z piękniejszych tego typu instrumentów na Dolnym Śląsku. Malowidła na stropach, autorstwa świdnickich malarzy, odnoszą się do obrazów z *Apokalipsy św. Jana* a jedno z nich przedstawia św. Trójcę. Empory na całej długości pokryte są 78 tekstami wersetów biblijnych i 47 scenami alegorycznymi.

W 2012 roku na mocy rozporządzenia Prezydenta RP Bazylika Mniejsza p.w. św. Apostołów Piotra i Pawła w Strzegomiu została uznana za Pomnik Historii. Bazylika strzegomska stanowi cenny przykład oryginalnej architektury gotyckiej. Jej trzy portale z tympanonami są przykładami średniowiecznych typów ikonograficznych. Inne wyjątkowe elementy jej wystroju to chrzcielnica z ok. 1585- 1592 z bogato zdobionymi reliefami oraz odlany w Konstantynopolu najstarszy pracujący w Polsce dzwon z 1318 roku.

Turystyka religijna

Zainteresowani turystyką religijną motywowani poznawczo znajdą w granicach powiatu wiele cennych obiektów i zespołów sakralnych. Wspomniany już wcześniej Kościół Pokoju i strzegomska bazylika będą oczywiście stanowić najważniejsze miejsca na trasach tej kategorii wypraw turystycznych.

Świdnica, będąca aktualną siedzibą biskupią, posiada jeden z najwyższych kościołów w Polsce - katedrę pw. Św. Stanisława i Wacława. Cenny element katedry stanowi XV-wieczny pentaptyk *Zaśnięcie NMP*, a jej wielkie organy zdobi cenna grupa figuralna *Orkiestra Niebiańska* z pocz. XVIII w. W jednej z kaplic katedry mieści się Sanktuarium Matki Bożej Świdnickiej, będące atrakcją w skali regionu dla turystów motywowanych religijnie.

Na Szlaku Sakralnej Sztuki Barokowej im. Michaela Willmanna oprócz strzegomskiej i świdnickiej bazyliki znajdują się także kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Wierzbnej oraz kościół parafialny pw. św. Józefa w Świdnicy. Wysiłki podejmowane w ramach koordynacji tego szlaku na rzecz popularyzacji tej grupy atrakcji mogą w niedługim czasie przynieść (raczej skromny ze względu na ich charakter) wzrost skali turystyki także w powiecie świdnickim.

Oprócz wymienionych powyżej kościołów mikroregion posiada także kilka zespołów poklasztornych, które po udostępnieniu i wyposażeniu w wystawy tematyczne mogłyby uzupełnić lokalną ofertę turystyki religijnej.

Turystyka industrialna

Na terenie powiatu znajduje się kilka obiektów atrakcyjnych z punktu widzenia tej formy turystyki kulturowej. Jaworzyna Śląska - stanowiąca najstarszy węzeł kolejowy na ziemiach polskich - posiada największą zachowaną parowozownię wachlarzową na Dolnym Śląsku, w której mieści się zabytkowy tabor kolejowy (Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku). Ekspozycja udostępnia zwiedzającym tabor kolejowy normalnotorowy od roku 1890 do lat 70-tych XX w.

Poza taborem kolejowym w zbiorach muzeum znajduje się maszyna parowa, dźwig, kolekcja motocykli Harley-Davidson, urządzenia dawnej drukarni, zabytkowy komputer Odra, zbiory ikonograficzne, biblioteczne oraz wiele eksponatów związanych z kolejnictwem i jego otoczeniem z zakresu łączności i zabezpieczenia ruchu kolejowego, nawierzchni kolejowej. Atrakcją dla młodszych zwiedzających stanowi także uruchomiona makieta kolejowa sterowana autentycznymi urządzeniami zabezpieczenia ruchu kolejowego.

Muzeum umożliwia swoim gościom przejazd drezyną. W planach pozostaje także uruchomienie stacjonującego tu historycznego składu pociągu składającego się z parowozu i trzech wagonów, który pełniłby funkcję pociągu turystycznego, kursującego po trasach Dolnego Śląska. W tym roku po raz trzeci odbyła się Gala Parowozów - Międzynarodowy Zlot Zabytkowych Parowozów, co również raz w roku uatrakcyjniła pobyt zwolennikom turystyki industrialnej.

Powiat posiada także inne zabytki techniki i przemysłu. W Bystrzycy Górnej usytuowane są sztolnie kopalń srebra i rud ołowiu z XVI wieku. Współczesny stan kopalni odzwierciedla jej kształt z końca XVIII wieku.

Pomiędzy Bystrzycą Górną a Jedliną Zdrój (pow. wałbrzyski) znajduje się ciąg wiaduktów starej linii kolejowej.

Dziedzictwo industrialne stanowią także murowane wiatraki typu holenderskiego w Żółkiewce, Strzegomiu, Pietrzykowie, Komorowie i Gogołowie.

Turystyka eventowa

W każdej gminie powiatu świdnickiego funkcjonują ośrodki kultury oferujące liczne imprezy. Do najważniejszych wydarzeń powiatu zaliczyć można Międzynarodowy Festiwal Bachowski (w tym roku organizowany już po raz czternasty), który promuje twórczość artystyczną poprzez prezentację dorobku kompozytorskiego J. S. Bacha. W salach koncertowych goszczą największe sławy muzyczne. Młodzi muzycy Akademii Muzycznych mają możliwość w czasie trwania festiwalu wziąć udział w warsztatach prowadzonych przez autorytety w tej dziedzinie. Atrakcyjność imprezy podnoszą miejsca odbywania koncertów: są one grane w najpiękniejszych zabytkach Świdnicy (Kościół Pokoju oraz katedra p.w. św. Stanisława i Wacława). Stolica powiatu słynie również z Międzynarodowych Świdnickich Nocy Jazzowych, Dni Muzyki Kameralnej czy też Festiwalu Teatru Otwartego oraz Festiwalu Reżyserii Filmowej, w czasie którego do Świdnicy przyjeżdżają gwiazdy polskiej reżyserii i aktorstwa.

W Strzegomiu z kolei organizowany jest Międzynarodowy Festiwal Folkloru, goszczący zagraniczne zespoły ze wszystkich kontynentów. Z tego powodu w 1997 roku Strzegom został przyjęty do Międzynarodowej Rady Stowarzyszeń Folklorystycznych, Festiwalu i Sztuki Ludowej CIOFF. W 2001 roku podczas X Międzynarodowego Festiwalu Folkloru event otrzymał certyfikat Polskiej Sekcji CIOFF. Impreza została przy tym uznana za jeden z najlepszych festiwali folklorystycznych w Europie.

Region posiada także szereg pomniejszych wydarzeń kulturowych. Warto w tym kontekście wspomnieć o Dniach Świdnicy oraz o Świącie Granitu Strzegomskiego.

Kulturowa turystyka militarna

Zapewne głównym celem turystów zainteresowanych tą formą wypraw kulturowych będą miejsca związane z pobytem w mieście słynnego Czerwonego Barona, Manfreda von Richthofen (o czym szerzej w dziale poświęconym turystyce biograficznej), o ile tylko poprawie ulegną ich dostępność i poziom zagospodarowania (np. w formie wystawy).

Średniowieczne umocnienia miejskie Świdnicy widoczne są już tylko we fragmentach (przy ul. Wrocławskiej i al. Niepodległości). Mury pochodzą z XIII i XIV wieku. Przy ulicy Basztowej zachowała się basteja, w której obecnie mieści się restauracja. W czasie prac archeologicznych odsłonięte zostały również relikty Bramy Kraszowickiej, Piotrowej i Kapturowej. Prace te przyniosły także odkrycie pozostałości zamku świdnickiego. Zamek ten wielokrotnie płonął. W wieku XVIII został przekazany zakonowi kapucynów, który zamek zburzył, a na jego miejscu wznosił klasztor. Po dawnym obiekcie zachował się renesansowy portal.

W połowie wieku XVIII rozpoczęto budowę twierdzy świdnickiej. Do dzisiaj zachowały się fragmenty fryderycjańskich umocnień - fragment wału głównego z Bramą Mikołajską, pozostałości Fleszy Nowomłyńskiej, Jawornickiej i Ceglanej. Widoczne są także pozostałości wałów i redut oraz fragment fosy z kaponierą.

W Witoszowie Dolnym mieści się Muzeum Broni i Militariów z unikatowymi w skali kraju zasobami. Jednym z ostatnich nabytków muzeum jest czołg T-72 oraz transporter opancerzony BTR-60. Na terenie ekspozycji znajduje się także zrekonstruowany trójplatówiec Czerwonego Barona- Fokker Dr. 1.

Na trasie wypraw turystów zainteresowanych turystyką militarną istotnym elementem mógłby stać się tematyczny Szlak Ułanów Legii Nadwiślańskiej, przypominający miejsce pobytu polskiej formacji okresu wojen napoleońskich. Szlak (mający, niestety, aktualnie

raczej wirtualną strukturę) zaczyna się w Świdnicy, przebiegając przez Witoszów w kierunku Dobromierza i Strzegomia.

W granicach powiatu mieści się obszar dawnego hitlerowskiego obozu koncentracyjnego Gross-Rosen (Rogoźnica). Szacuje się, że w tym obozie zmarło około 40 tysięcy osób. Obok wycieczek ukierunkowanych na historię ostatniej wojny, obiekt ten może też być celem wypraw **tanatoturystyki**. Wystawy stałe ukazują nie tylko historię obozu, ale również życie codzienne w nim, grafiki wykonane przez byłych więźniów, fragmenty ich pamiątek. Tym samym miejsce i jego ekspozycja jest elementem historii totalitaryzmów w Europie w latach 1919-1945. Z zachowanych obiektów wymienić można bramę z wartowniami, dzwon obozowy, kuchnię, tkalnię, piec krematoryjny, ścianę śmierci. Zwiedzającym udostępniana jest część piwniczna baraku więźniarskiego. Każdego roku organizowane są tu wystawy czasowe dotyczące zagłady, sylwetek więźniów czy okresu okupacji hitlerowskiej w ogóle. Ideą muzeum było w jak najbardziej możliwym stopniu ograniczenie ingerencji w przestrzeni otwartej i zachowanej infrastrukturze obozowej. Poza budynkami realizowana jest forma tzw. *open-air museum*, przeznaczona dla indywidualnej trasy i refleksji.

Placówka za zadanie postawiła sobie ukazanie autentyzmu. Celem nie jest „sprzedawanie śmierci” jako produktu turystycznego.

Dla turystów militarnych z pewnością interesująca będzie także Krzyżowa, miejsce pochówku wybitnych wodzów z okresu niemieckich wojen zjednoczeniowych oraz jedno z „gniazd” opozycji antynazistowskiej w okresie II wojny światowej (por. niżej).

Turystyka miejska

Ten rodzaj turystyki za cel obiera miasta o znaczącej historii oraz największej liczbie dobrze zachowanych zabytków. Liczba turystów odwiedzających stolicę administracyjną powiatu z roku na rok wzrasta. Największym zainteresowaniem cieszy się świdnicka starówka, Kościół Pokoju, katedra i inne obiekty sakralne oraz obiekty militarne, wreszcie muzea. Elementem wzmacniającym ofertę dla tej grupy turystów kulturowych jest także możliwość shoppingu (Galeria Świdnicka). Ważny czynnik stanowi tutaj także stan infrastruktury turystycznej - baza noclegowa, która w Świdnicy gotowa jest przyjąć zarówno mniej zamożnego turystę kulturowego jak i tych z zasobniejszym portfelem. Wciąż brakuje jednak obiektu najwyższej kategorii hotelarskiej.

Turystyka tematyczna

Turystyka biograficzna. Manfred Albrecht von **Richthofen** - znany jako Czerwony Baron – był największym asem myśliwskim okresu I wojny światowej (80 zwycięstw powietrznych). Urodził się w Borku (dziś część Wrocławia), jednak w wieku 9 lat przeprowadził się z rodzicami do Świdnicy. Dom Richthofenów znajduje się przy ulicy Władysława Sikorskiego 19. W pobliskim parku po wojnie posadzono dąb Richthofena, nazwisko pilota zostało także wyryte na głazie, wzniesiono mu mauzoleum. W budynku, do 1945 roku znajdowało się muzeum poświęcone pamięci Czerwonego Barona oraz jego brata Lothara, który podczas walk powietrznych uzyskał 40 zwycięstw. Dziś dom jest budynkiem mieszkalnym. W jego ogrodzie znajduje się miejsce pamięci, powstałe z inicjatywy założyciela Fundacji im. Czerwonego Barona (<http://www.richthofen.pl>) - Jerzego Gaszyńskiego.

Prochy Manfreda zostały w 1971 roku złożone w Wiesbaden. Jednak jego ojciec i brat zostali pochowani na świdnickim cmentarzu.

Interesującym celem wypraw biograficznych może być podświdnicka **Krzyżowa**, była rezydencja zasłużonego pruskiego rodu Moltke, z którego wyszło kilku wybitnych generałów. Prywatny cmentarz rodzinny na wzgórzu nad miejscowością (w stanie pozostawiającym jeszcze wiele do życzenia) już dziś jest celem grup niemieckich turystów. Jednak największy

potencjał dla omawianej formy turystyki kulturowej wyznacza fakt działania w rezydencji jednej z grup cywilnego oporu przeciw rządowi Hitlera i prowadzonej przez niego wojnie, zgrupowanego wokół potomka tego rodu i właściciela pałacu: Helmuta Jamesa von Moltke. Wystawa poświęcona jego postaci (i innym liderom ruchów opozycyjnych oraz wolnościowych) mogłaby być lepiej promowana, a jej ewentualna multimedializacja może przynieść powiatowi nowy atrakcyjny punkt docelowy wycieczek. Ze względu na dobre warunki to właśnie miejsce mogłoby być punktem oparcia dla organizacji lokalnego produktu turystyki biograficznej.

Świdnica – jako dawna stolica Księstwa Świdnicko - Jaworskiego może także stanowić cel regionalnych wypraw tematycznych związanych z postaciami i dokonaniem kilku **piastowskich książąt świdnickich**, bez wątpienia należących do najwybitniejszych władców okresu średniowiecznego rozbicia dzielnicowego na Śląsku. Bolko I podniósł miasto do rangi stolicy księstwa. W aneksie przylegającym do ratuszowej Sali Rajców znajdują się kopie rzeźbionych płyt tumbowych z przedstawieniami założyciela księstwa świdnickiego – Bolka I i jego wnuka – Bolka II. Ślady książąt widoczne są m.in. w postaci relikwii ich dawnej aktywności - np. relikwii kramów w ratuszu, które wiążą się ze zgodą Bolka II na budowę 32 kramów bogatych kramarzy w 1291. Także budowa ówczesnego kościoła parafialnego w XIV w. (obecna katedra) została podjęta na polecenie księcia. Na miejscu, a właściwie na pogorzeliiskach dawnego zamku książęcego wzniesionego z inicjatywy Bolka I Surowego lub Bernarda I, znajduje się obecnie Kościół Zielonoświątkowców.